

Mondkapjes

Lijn kabinet

Lijn van het huidige kabinet is dat gebruik van niet-medische mondneusmaskers in de publieke ruimte alleen aan de orde is in die situaties waarin geen anderhalve meter afstand bewaard kan worden.

Specifiek gaat het hierbij dan om:

- Het openbaar vervoer
- Overig bedrijfsmatig personen vervoer (igv >13 jaar en ouder en >2 personen)
- Vliegtuigen (igv > 13jaar)
- Mogelijkheid voor voorzitters VR tav verplichting op luchthaven tijdens de incheck, security- en grensprocessen en het boarden
- Niet medische mondkapjes zijn niet ter bescherming van de drager zelf, maar van anderen om hem of haar heen. Je voorkomt dat je als drager anderen mogelijk besmet; niet andersom.
- Het besluit om dit verplicht te stellen is ter aanvulling op de hygiënische maatregelen waarin de 1,5 meter afstand niet kan worden aangehouden en waar geen check op symptomen plaats kan vinden.

OMT-advies

Deze aanpak is gebaseerd op het OMT-advies van 5 mei jl. gebaseerd op wetenschappelijk onderzoek (incl gedragsonderzoek) (zie bijlage 1 voor exacte conclusies en bijlage 2 voor hoofdconclusie uit gedragsonderzoek RIVM gedragsunit dd 4mei):

- Het OMT adviseert geen algemeen gebruik van niet-medische mondneusmaskers in de publieke ruimte daar waar het mogelijk is anderhalvemeter afstand te bewaren.
- Voor het gebruik van niet-medische mondneusmaskers in settings waar het niet mogelijk is om anderhalve meter afstand te bewaren en waarbij het niet mogelijk is om triage toe te passen, kan het OMT, vanwege het gebrek aan eenduidig bewijs van het effect van niet-medische adembescherming, geen richtinggevend positief advies uitbrengen dat voldoende inhoudelijk onderbouwd is. Het OMT stelt daarom dat gebruik van niet-medische mondneusmaskers overwogen kan worden in die settings waar het niet mogelijk is om anderhalve meter afstand te houden en triage toe te passen.

In het OMT-advies van 23 juni reflecteert het OMT nog op het WHO-onderzoek naar gebruik van mondneusmaskers: *'OMT reflecteert dat er onvoldoende wetenschappelijk onderbouwing is om het gebruik van mondneusmaskers in de publieke ruimte te stimuleren. In uitzonderingssituaties kan overwogen worden om niet-medische mondneusmaskers te gebruiken wanneer het niet mogelijk is de algemene maatregelen te volgen, zoals in het openbaar vervoer'.*

Advies Gedragsunit

Uit het advies van de Gedragsunit (-gebaseerd op input vanuit literatuur en wetenschappelijke adviesraad) blijkt dat er geen éénduidige conclusie te trekken is of het dragen van niet-medische mondkapjes nu wel of niet bijdraagt aan de compliance. Vanuit de theorie spelen hierbij 4 punten een rol:

- Motivatie om je aan de regels te houden
- Risicoperceptie (inschatting hoeveel risico je loopt)
- Ervaren effect van de maatregelen
- Cue to action (is er een specifiek reden dit te doen?)

Naast het dragen van het mondkapje is ook het gebruik van de mondkapjes van cruciaal belang. Een deel van de zorg van het RIVM zit ook daar. Wil het mondkapje enig effect hebben, dan dient het goed gebruikt te worden en dus echt goed over neus en mond gedragen te worden, niet op en af gedaan te worden, niet te lang gedragen te worden en igv een stoffen kapje minimaal op 60 graden gewassen te worden.

Na de eerste ervaringen in het OV is het draagvlak voor het gebruik van mondkapjes getoetst. Dat bleek laag tov de meeste andere maatregelen.

Kortom, er is geen concrete aanwijzing dat gebruik van mondkapje compliance voor maatregelen vergroot. (overigens ook niet andersom)

Mondkapjesverplichting via lokaal gezag:

De voorzitter kan nu ook al extra maatregelen treffen waarbij een mondkapje wordt verplicht in de openbare ruimte of op andere plekken waar deze verplichting niet reeds van toepassing is.

Dit heft echter niet de verplichting op – conform de huidige aanwijzing – om de 1,5 meter te handhaven.

Op grond van artikel 7 Wet publieke gezondheid kan de minister de voorzitter van de veiligheidsregio opdragen hoe de bestrijding ter hand te nemen. Naast het nemen van bepaalde maatregelen, kan de minister ook aan de voorzitter opdragen om bepaalde maatregelen niet te treffen. In dit geval zou dat betekenen dat in de aanwijzing wordt opgenomen dat het de voorzitters niet is toegestaan om aanvullende maatregelen te nemen door op bepaalde plekken of situaties mondkapjes te verplichten.

Internationaal

België heeft vanaf 11/7 een verplichting op mondkapje > 12 jaar in OV, winkels, musea en theaters. Vanaf zaterdag 25/7 verdere verscherping van de mondmaskersplicht: op markten, winkelstraten, publieke gebouwen, horeca en andere drukke openbare plaatsen. Dit is een wijziging tov besluit van 24/6 om geen mondkapjesplicht op te leggen

In Frankrijk, Spanje, Portugal en Duitsland geldt ook een mondkapjesplicht, in verschillende (openbare) ruimtes. Er bestaan grote verschillen tussen de mondkapjes plicht in de diverse landen waarbij het ene land dichter bij een logisch verhaer zit dan de ander.

Alternatieven ten opzichte van het voorstel van gemeenten om in drukke winkelstraten een mondkapjesplicht in te voeren (maw wat kunnen we Amsterdam cs bieden?):

1. Nieuw advies aan gedragsunit vragen, want context is nu anders dan in mei jl. Aantal besmettingen neemt nu onder andere toe onder jongeren (feestjes etc).
Advies gedragsunit kan gemeenten evidence bieden bij gedragsverandering jongeren.
Voordeel: uitweg bieden aan gemeenten, laatste wetenschappelijke inzichten rondom gedrag en gebruik mondkapjes
Nadeel: uitkomst kan ook anders worden dan gewenst
2. Aandacht vragen om het onderscheid tussen drukke en openbare orde kwestie en het dragen van de mondkapjes en de 1,5 meter om besmettingen te voorkomen. -> openbare orde en handhaving is daarmee een JenV kwestie.
Voordeel: past bij de analyse van het vraagstuk
Nadeel: biedt minder een uitweg
3. Een stap verder gaan: Gebruik medische mondkapjes
Voordeel: die geven wel goede bescherming en zijn daarmee reëel alternatief.
Nadeel: Gelet op de hoeveelheid is dit niet een wenselijk alternatief. Vermedicalisering van de samenleving. Verhoudt zich slecht tot beleidslijn tot nu toe en wordt wellicht is overdreven beschouwd.
4. Ander voorstel gemeente. Gemeenten uitdagen met een ander voorstel te komen dan de verplichting tot mondkapjes en daar actief in mee te denken (cq nadere advisering op te vragen).
Voordeel: eea in proces gezet

Nadeel: is nog weinig concreet

Overige overwegingen:

- Bij (10)(2e) en (10)(2e) is vandaag (23.7) getoetst of zij nieuwe medische of epidemiologische ontwikkelingen en overwegingen zijn, die een nieuw advies van het OMT voor de hand zouden doen liggen. Die zien zij niet. Advies van het OMT tav mondkapjesgebruik zal dus niet wijzigen waarschijnlijk ten opzichte van eerdere adviezen
 - Bij de huidige besmettingen zien we vooral
 - er zijn clusters rond grote families
 - er zijn feestjes gegeven waar COVID-19 zich makkelijk verspreidt
 - er zijn een aantal clusters in de scheepvaart en havenindustrie ontdekt, waar regelmatig wordt gewerkt met arbeidsmigranten die van en naar het land van herkomst reizen.
- Analyse van het probleem (zorg over toenemende besmettingen) en oplossingen (mondkapjes in drukke winkelstraten), lijken dus slecht te matchen
- Ook indien er sprake zou zijn van een mondkapjesplicht, dient deze gehandhaafd te worden.

Bijlage 1:

Conclusies uit OMT-advies 5 mei:

- SARS-CoV-2 wordt overgebracht via druppelcontact. Een patiënt is besmettelijk in de symptomatische fase. De mate waarin asymptomatische overdracht bijdraagt aan de verspreiding van het virus is nog niet met zekerheid vastgesteld.
- De literatuur over het effect van het dragen van niet-medische mondmaskers in de openbare ruimten is niet eenduidig en de resultaten spreken elkaar tegen.
- Niet-medische mondneusmaskers beschermen de drager ervan in zeer beperkte mate tegen besmetting. Dit is sterk afhankelijk van de kwaliteit van de materialen, de mate waarin het masker op het gezicht aansluit en het draagmasker.
- Niet-medische mondneusmaskers dragen mogelijk enigszins bij aan het beperken van verspreiding van COVID-19 door presymptomatische patiënten in openbare ruimten, waar voldoende afstand houden niet altijd mogelijk is.
- Plastic kappen (zgn. face-shields) zijn mogelijk een praktisch alternatief voormondneusmaskers die de drager van de kap beschermen bij direct face-to-face-contact met mogelijke COVID-19-patiënten.
- Door de beperkte bescherming is mondneusbescherming niet geschikt als vervanging van social distancing, hygiënemaatregelen en (thuis)isolatie van patiënten met klachten.
- Mondneusbescherming kan als aanvullende maatregel de aandacht voor social distancing en hygiënemaatregelen versterken. Mondneusbescherming kan echter ook een gevoel van schijnveiligheid creëren waardoor andere maatregelen niet goed meer opgevolgd worden. In dat geval kan het gebruik van niet-medische maskers die maar een beperkte bescherming bieden, leiden tot een toename van infecties met COVID-19.
- In het OV en in bijzondere settings in de openbare ruimte (waar de afstand van anderhalve meter niet kan worden gehandhaafd) kan er sprake zijn van vele contacten op een zeer korte afstand en mogelijk gedurende langere tijd. Ook is daar niet de mogelijkheid om triage op klachten toe te passen. Dit maakt dat deze omstandigheden een ander risico met zich meebrengen dan in de situatie van contactberoepen, waar de instroom van klanten gereguleerd kan worden.

Bijlage 2

Vraag VWS: Welke effecten heeft het gebruik of zou het gebruik van mondkapjes mogelijk kunnen hebben op de compliance aan de huidige social distancing maatregelen, zoals het advies 'blijf zoveel mogelijk thuis', 'blijf thuis bij klachten' en de anderhalve metermaatregel?

Antwoord Gedragsunit RIVM

Het gebruik van mondkapjes kan compliance bevorderen maar ook doen afnemen – zowel experts als de wetenschappelijke literatuur geven hier geen eenduidige antwoord op.

Het verwachte effect van mondkapjes op compliance aan andere gedragsmaatregelen zal grotendeels afhankelijk zijn van de uitleg van de richtlijn / maatregel (wie, wanneer, waarom, verplicht en #hoedan) en de mate waarin het besluit over inzet mondkapjes in het verlengde ligt van omringende landen.

Goede monitoring van het effect van gebruik van mondkapjes op compliance ten aanzien van afstand houden is van belang om snel bij te kunnen sturen, indien nodig.

Gedragsunit rapport 12 juni:

'Via het vragenlijstonderzoek is gevraagd naar de mening van de respondenten over de mondkapjes, die inmiddels verplicht zijn in het in het OV. Het draagvlak daarvoor blijkt laag (52 procent) ten opzichte van de meeste andere maatregelen. Ook gelooft de meerderheid van de mensen niet dat niet-medische mondkapjes helpen tegen het virus (23 procent denkt dat het helpt).'